

Lecturile școlarului

Clasa I

Antologie de texte literare
din
literatura română
și
literatura universală

Coordonatorul seriei:
Prof. **LUMINIȚA DRĂGHICI**

Prezentările autorilor și alegerea textelor:
Laura Ivona Dumitru

Ediția 2020

Andreas
PRINT

Cuprins

- ANDREI MUREȘANU**
Deșteaptă-te române! (Imnul de
Stat al României) / 7
- LITERATURĂ CULTĂ / 10**
- LITERATURĂ ROMÂNĂ / 10**
- ALEXE MATEEVICI / 10**
Limba noastră / 11
- I.AL. BRĂTESCU VOINEȘTI / 14**
Nicușor / 15
- I.L. CARAGIALE / 23**
Búbico / 24
- GEORGE COȘBUC / 33**
Cântec (*A venit un lup din
crâng*) / 34
Iarna pe uliță / 35
Mama / 40
Povestea găștelor / 42
- ION CREANGĂ / 45**
Capra cu trei iezi / 46
Fata babei și fata moșneagului / 58
Punguța cu doi bani / 66
Ursul păcălit de vulpe / 72
- BARBU ȘT. DELAVRANCEA / 76**
Bunica / 77
Bunicul / 81
- AL. DONICI / 86**
Cocostârcul și vulpea / 87
Musca la arat / 88
- MIHAI EMINESCU / 90**
Borta vântului / 91
Cu penetul ca sideful / 94
Revedere / 95
Somnoroase păsărele / 96
- EMIL GÂRLEANU / 98**
Când stăpânul nu-i acasă! / 99
Mărinimie / 101
- OCTAVIAN GOGA / 104**
Moș Crăciun / 105
Toamna / 106
- IULIA HASDEU / 108**
Îngerul și ghiocelul / 108
- ANTON PANN / 111**
Doi prieteni / 112
- ȘT.O. IOSIF / 113**
Bunica / 114
Cântec de primăvară / 115
- PETRE ISPIRESCU / 116**
Lupul pârcălab / 117
Sarea în bucate / 120
Țapul și șarpele / 129
Vulpea firoșcoasă / 131
- IOSIF NĂDEJDE / 134**
Păcală și vaca / 135
- GHEORGE SION / 137**
Limba românească / 138
- G.DEM. TEODORESCU / 139**
Bine e omul la casa lui! / 140
- GEORGE TOPÎRCEANU / 146**
Balada unui greier mic / 147
Câți-ca-voi! / 148
- ALEXANDRU VLAHUȚĂ / 150**
Pictorul Nicolae Grigorescu
(*Viața pictorului*) / 151
Prima lecție / 158
- NICOLAE GHEORGHIU / 160**
Albinuța hărnicuța / 161
Jucăușul motănel / 166

LIGIA CRISTINA FLOREA / 171
Misiunea secretă a porumbelului
Anton / 172
Prietenii alfabetului / 177

**LITERATURĂ
UNIVERSALĂ / 185**

H.CH. ANDERSEN / 185
Bravul soldătel de cositor / 186
Degețica / 192
Fetița cu chibriturile / 203
Rătușca cea urâtă / 207

G.A. BÜRGER / 223
Aventurile Baronului Münchhausen
(*Povestea generalului fără cap*) / 224

CARLO COLLODI / 228
Pinocchio (*fragment*) / 229

JEAN DE LA FONTAINE / 244
Greierul și furnica / 245

JACOB și WILHELM GRIMM / 246
Albă-ca-Zăpada / 247

CHARLES PERRAULT / 258
Motanul încălțat / 258
Scufița roșie / 265

HELEN BEATRIX POTTER / 269
Povestea lui Peter Iepurașul / 270
Povestea Motănelului Tom / 274

LEV TOLSTOI / 278
Broaștele care voiau un împărat / 279
Creanga de alun / 279

Lebedele / 282
Lecția / 283

**LITERATURĂ
POPULARĂ / 285**

GHICITORI / 285

PROVERBE / 287

LEGENDE / 289

Legenda bradului de Crăciun / 289
Legenda privighetorii / 291
Legenda cucului / 294
Legenda florii-soarelui / 296

PILDE / 300

Cei doi vecini / 300
Băiețelul înțelept și cățelușul lui / 301
Cele patru piersici / 302
Blândețea / 304
Înjurătura / 305
Nu spune glume necuviincioase! / 307
Zâmbește, nu te încrunta! / 308

SNOAVE ȘI BASME POPULARE / 310

Cearța literelor / 310
Cei trei purceluși / 311
Ciobanul și fata de împărat / 314
De ce nu are câinele casă / 321
Fata moșului cea isteasă / 322
Floarea din grădina regelui / 327
Învățatul și țaranul / 328
Papucii gânsacului / 330
Povestea globulețelor / 331
Vopseaua-minune / 333

DEȘTEAPTĂ-TE ROMÂNE!

DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE, DIN SOMNUL CEL DE MOARTE,
ÎN CARE TE-ADÂNCIRĂ BARBARII DE TIRANII!
ACUM ORI NICIODATĂ, CROIEȘTE-ȚI ALTĂ SOARTE,
LA CARE SĂ SE-NCHINE ȘI CRUZII ȚĂI DUȘMANII!

ACUM ORI NICIODATĂ SĂ DĂM DOVEZI LA LUME
CĂ-N ASTE MÂNI MAI CURGE UN SÂNGE DE ROMAN,
ȘI CĂ-N A NOASTRE PIEPTURI PĂSTRĂM CU FALĂ-UN NUME
TRIUMFĂTOR ÎN LUPTE, UN NUME DE TRAIAN!

PRIVIȚI, MĂREȚE UMBRE, MIHAI, ȘTEFAN, CORVINE,
ROMÂNA NAȚIUNE, AI VOȘTRI STRĂNEPOȚI,
CU BRAȚELE ARMATE, CU FOCUL VOSTRU-N VINE,
„VIAȚĂ-N LIBERTATE ORI MOARTE!“ STRIGĂ TOȚI.

PREOȚI, CU CRUCEA-N FRUNTE CĂCI OASTEĂ E CREȘTINĂ,
DEVIZA-I LIBERTATE ȘI SCOPUL EI PREASFÂNT.
MURIM MAI BINE-N LUPTĂ, CU GLORIE DEPLINĂ,
DECÂT SĂ FIM SCLAVI IARĂȘI ÎN VECHIUL NOST' PĂMÂNT!

*Versurile aparțin lui **Andrei Mureșanu** (1816-1863), poet, ziarist, traducător, figură marcantă a Revoluției de la 1848.*

*Muzica a fost compusă de **Anton Pann** (1796-1854), poet și etnograf, om de mare cultură, cântăreț și autor de manuale de muzică.*

Poemul „Un răsunset“ al lui Andrei Mureșanu, redactat și publicat în timpul Revoluției de la 1848, a fost pus pe note în câteva zile și avea să devină imn sub titlul „Deșteaptă-te, române!“, câștigându-și instantaneu gloria recunoscută datorită mesajului energic și mobilizator pe care-l conține. Începând de atunci, „Deșteaptă-te, române!“ a fost, de-a lungul timpului, un cântec foarte drag românilor, insuflându-le curajul în timpul momentelor cruciale.

LITERATURĂ CULTĂ

LITERATURĂ ROMÂNĂ

ALEXE MATEEVICI

Alexe Mateevici (1888-1917) a fost unul dintre cei mai reprezentativi scriitori români născuți în Basarabia, actualmente Republica Moldova.

Încă din timpul școlii primare, se familiarizează cu frumoasele povești și balade populare, pe care le aude de la părinții săi, precum și de la țărani de prin partea locului.

Urmează școala teologică din Chișinău și continuă studiile la seminarul teologic. În primele numere ale ziarului „Basarabia“ (din 1907) publică poezii („Țăranii“, „Eu cânt“, „Țara“) și articole despre folclor și obiceiuri populare ale Basarabiei.

Înființează, împreună cu alți tineri basarabeni, cercul „Deșteptarea“, care avea ca scop deșteptarea conștiinței naționale, lupta pentru unirea cu România.

Urmează Academia Teologică din Kiev și traduce mult din literatura rusă clasică, studiind, în același timp, trecutul istoric și cultural al poporului său.

Publică numeroase articole despre originea și dezvoltarea istorică a limbii moldovenești, precum și despre credințele și obiceiurile moldovenilor basarabeni, predă limba greacă la Seminarul din Chișinău; în anul 1916 este preot militar.

În vara anului 1917 scrie numeroase poezii („Cântec de leagăn“, „Basarabenilor“, „Frunza nucului“ ș.a.). La 17 iulie, același an, creează poezia „Limba noastră“, poate cea mai frumoasă odă închinată limbii române, care devine Imnul Republicii Moldova (din 1994). Se stinge din viață la Chișinău.

În 1934, la mormântul său, a fost ridicat un bust realizat de sculptorul Alexandru Plămădeală (pe care-l cunoștea din 1910, și erau prieteni).

Limba noastră

LIMBA NOASTRĂ-I O COMOARĂ
ÎN ADÂNCURI ÎNFUNDATĂ;
UN ȘIRAG DE PIATRĂ RARĂ,
PE MOȘIE REVĂRSATĂ.

LIMBA NOASTRĂ-I FOC CE ARDE
ÎNTR-UN NEAM CE FĂRĂ VESTE
S-A TREZIT DIN SOMN DE MOARTE,
CA VITEAZUL DIN POVESTE.

LIMBA NOASTRĂ-I NUMAI CÂNTEC,
DOINA DORURILOR NOASTRE;
ROI DE FULGERE CE SPINTEC
NOURI NEGRI, ZĂRI ALBASTRE.

LIMBA NOASTRĂ-I GRAIUL PÂINII
CÂND DE VÂNT SE MIȘCĂ VARA;
ÎN VESTIREA EI, BĂTRÂNII,
CU SUDORI, SFINȚIT-AU ȚARA.

LIMBA NOASTRĂ-I FRUNZĂ VERDE,
ZBUCIUMUL DIN CODRII VEȘNICI,
NISTRUL LIN CE-N VALURI PIERDE
A LUCEFERILOR SFETNICI.

LIMBA NOASTRĂ-I VECHI IZVOADE,
POVESTIRI DIN ALTE VREMURI.
ȘI CETINDU-LE-ŃȘIRATE,
TE-NFIORI ADÂNC ȘI TREMURI.

LIMBA NOASTRĂ-A FOST ALEASĂ
SLAVĂ SĂ RIDICE-N CERURI.
SĂ NE SPUIE-N HRAM ȘI-ACASĂ
VEȘNICELE ADEVĂRURI.

LIMBA NOASTRĂ-I LIMBĂ SFÂNTĂ,
LIMBA VECHILOR CAZANII,
CARE-O PLÂNG ȘI CARE-O CÂNTĂ
PE LA VATRA LOR ȚĂRANII.

ÎNVIAȚI-VĂ, DAR, GRAIUL
RUGINIT DE MULTĂ VREME,
ȘTERGEȚI SLINUL, MUCIGAIUL,
PE UITAREA-N CARE GEME.

STRÂNGEȚI PIATRA LUCITOARE
CE DIN SOARE SE APRINDE;
VEȚI AVEA ÎN REVĂRSARE
UN POTOP NOU DE CUVINTE.

NU VEȚI PLÂNGE-ATUNCI AMARNIC
CĂ VI-I LIMBA PREA SĂRACĂ.
ȘI-ȚI VEDEA CÂT E DE DARNIC
GRAIUL ȚĂRII VOASTRE DRAGĂ.

RĂSĂRI-VA O COMOARĂ
ÎN ADÂNCURI ÎNFUNDATĂ,
UN ȘIRAG DE PIATRĂ RARĂ,
PE MOȘIE REVĂRSATĂ.

I.AL. BRĂTESCU VOINEȘTI

Ioan Alexandru Brătescu-Voinesti s-a născut la Târgoviște, pe 1 ianuarie 1868, într-o familie de boieri. Copilăria și-o petrece la Brătești, ceea ce-l va apropia mult de natură. Urmează școala primară la Târgoviște. Liceul îl face la „Sf. Sava“, la București. Este absolvent al Universității din București. Se înscrie și la Medicină, dar renunță în favoarea Facultății de Drept.

Funcționează ca magistrat la București, Pitești, Craiova, Târgoviște, unde, în anul 1896, s-a stabilit definitiv, și intră apoi în Baroul Târgoviște, ca avocat, renunțând la magistratură. Intră în viața politică și este prezent, până în 1940, în toate legislaturile parlamentare.

În literatură a debutat sub îndrumarea lui Titu Maiorescu. În 1903, îi apare primul volum de „Nuvele și schițe“. Publică nuvela „Neamul Udreștilor“, al cărei personaj principal era un strămoș de-al său. În 1906, apar nuvela „În lumea dreptății“, în „Viața românească“, și schița „Puiul“, în „Voința națională“. Deține diverse funcții în viața publică (membru în comitetul de conducere al Teatrului Național din București), iar în viața politică, este ales deputat de Dâmbovița. În 1912, devine vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din România; apare „Întineric și lumină“, alt binecunoscut volum de povestiri.

A fost membru al Academiei Române. În istoria literaturii noastre, rămâne remarcat în special pentru scrierile sale adresate copiilor: „Puiul“, „Privighetoarea“, „Bietul Tric“, „Niculăiță Minciună“, „Moartea lui Castor“ ș.a.

S-a stins din viață în 1946, pe 14 decembrie, la București.

Nicușor

Copiilor mei

La marginea dinspre miazănoapte a orașului, pe malul iazului, e o grădină frumoasă, în care sunt patru clădiri mari: a tribunalului, a prefecturii, a judecătoriei și a casieriei; restul grădinii e numai tufișuri dese de lemn câinesc, de bațachină și de rugi, în care primăvara cântă privighetorile, de e o frumusețe. Chiar pe marginea malului, e o movilă pe care, când te-i sui, ai înaintea ochilor o minune de tablou. Aci, sub mal, iazul umbrit de sălcii și de anini, cu o moară vorbăreață; mai departe, valea verde a Ialomiței, închisă în fund de dealurile viilor, pe culmea căroră stă de strajă mănăstirea; iar mai în fund, topită-n aburi albăstriei, toată coama munților, de la Piatra Craiului până-n Penteleu; în tot, o priveliște frumoasă, de parcă ți se primenește sufletul, uitându-te la ea.

Prin grădina asta e drumul lui conu Mișu, care șade alături, când e să iasă în oraș.

Cum trecea într-o zi din primăvara trecută, s-a oprit să asculte o privighetoare, care cânta de ră-

suna grădina; și fiindcă tufișul în care cânta era chiar alături, s-a aplecat să încerce: n-o putea-o zări? Când, ce să vadă? Jos, în tufiș, un băiețaș. Cu degetul arătător de la mâna dreaptă peste buzele tuguiate, îi făcea semn să tacă, iar cu cel de la mâna stângă îi arăta privighetoarea. Aplecându-se mai mult, o văzu...

Și a stat așa multă vreme, neputându-se sătura de a o privi și neștiind ce să privească mai cu drag: pasărea mică și neînsemnată, care vedea săltând, ori fericirea fără seamăn, care zâmbea pe toată fața copilului?

Îl mai văzuse el de câteva ori, p-aci prin grădină, jucându-se cu copiii de seama lui, dar niciodată nu-l privise cu luare-aminte. Un broscoi de băiețaș slăbuț, cu părul cânepiu, încurcat ca un caier, și cu pantalonii în vine, cârpiți în zece locuri. Acum, pentru întâia oară, vedea ce ochi negri, catifelati și dulci avea.

La o mișcare nedibace, pasărea zbură și lui conu Mișu îi păru grozav de rău, crezând că s-o mârni copilul; dar acesta ieși din tufiș și, privindu-l drept, cu seriozitatea adorabil de hazlie a copiilor:

– Nu face nimic. Vine îndărăt. Asta e a mea. A fost și poimâine.

– Ce spui, mă? A fost și poimâine?

– Da, a văzut-o și Lenuța.

– Care Lenuță?

– Lenuța, sora mea...

Și clătinând din cap:

– Da' lui Vasilică nu i-o arăt.

CHARLES PERRAULT

Scriitor, francez, născut la **1 decembrie 1628**, în Paris, Charles Perrault a devenit celebru prin „Poveștile“ sale, publicate în 1697. Acestea sunt varianta modernă a unor basme populare aproape uitate. *Scufița Roșie*, *Cenușăreasa*, *Motanul încălțat*, *Barbă albastră*, *Zânele*, *Frumoasa din pădurea adormită* și altele au făcut și fac în continuare parte din lectura oricărui copil. Datorită talentului scriitoricesc, a fost ales membru al Academiei Franceze, având un rol de seamă în disputa literară denumită „Cearta dintre antici și moderni“. Era un susținător fervent al modernismului în sprijinul progresului civilizației.

S-a stins din viață la **16 mai 1703**, lăsând moștenire minunatele povești scrise într-un stil simplu și firesc.

Motanul încălțat

A fost odată ca niciodată un morar care avea trei fii, și când acesta a murit, singurele lucruri pe care li le-a lăsat lor moștenire au fost o moară, un măgar

și un motan. Această mică avere a fost împărțită repede-repejor între cei trei, și puteți fi siguri că niciun notar și niciun avocat nu au fost chemați ca să officieze, căci ar fi înhățat ei tot. Fiul cel mai mare a luat moara, cel mijlociu a luat măgarul. Așa că tot ce i-a mai rămas mezinului a fost motanul, iar acesta nu era deloc mulțumit cu ce primise.

– Frații mei, se gândi el cu voce tare, vor putea să trăiască cu ce au, dacă își unesc forțele, dar eu, după ce voi mânca pisica și îmi voi face un manșon din blana ei, voi muri de foame.

Vorbele lui au fost auzite de motan, care se prefăcuse că nu era atent, și acesta i-a spus foarte serios și cu măsură:

– Nu ai de ce să îți faci griji, stăpâne. Tot ce trebuie să faci e să îmi dai un sac și să pui să mi se facă o pereche de cizme ca să pot merge prin pădure. De restul mă voi ocupa eu. Vei vedea că partea ta din moștenire nu e chiar atât de rea.

Acest motan era cunoscut ca fiind foarte șiret și se arătase capabil de tot felul de isprăvi nemaipomenite. Stăpânul său, deși nu credea prea mult în spusele motanului, simți o licărire de speranță că ar putea să scape de sărăcie.

Când a primit cizmele, motanul le-a încălțat bucuros, și-a legat sacul la gât, și-a făcut o fundă cu ghearele din față, apoi a pornit-o spre o crescătorie de iepuri. Și-a băgat niște salată și tărâțe în sac, pe urmă s-a întins pe jos făcând pe mortul. Planul lui

HELEN BEATRIX POTTER

Helen Beatrix Potter s-a născut la **28 iunie 1866** în Kensington, Londra.

Scriitoare, desenatoare, om de știință, a devenit cunoscută prin poveștile scrise pentru copii, povești având ca eroi principali animale. A crescut într-un mediu propice unor astfel de înclinații, căci părinții ei iubeau viața artistică, erau interesați de natură și apreciau viața la țară. De mic copil, Beatrix a avut numeroase animale favorite, pe care le-a observat îndeaproape și le-a îndrăgit. Vacanțele de vară le petrecea departe de Londra, în Lake District, Scoția. Acolo și-a dezvoltat dragostea pentru natură, care a devenit subiect al picturilor sale încă de la o vârstă fragedă. A studiat în particular, cu guvernante, până la 18 ani, iar apoi s-a dovedit a fi o studentă eminentă în istorie, literatură, limbi străine ș.a.

A publicat 23 de cărți, cele mai cunoscute între 1902-1922.

A decedat la **22 decembrie 1943**, în locuința sa din Near Sawrey, Lancashire, din cauza unei pneumonii, dar având și afecțiuni cardiace.

Cărțile sale sunt astăzi traduse în mai multe limbi, au fost ecranizate sau adaptate pentru muzică, balet, animație. „Poveștea lui Peter Iepurașul“ a stat la baza unui serial de televiziune.